

BROJ 3 - VELJAČA 1980.

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA
SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK

**GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE
HRVATSKE**

(Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Dragutin Feletar (glavni i odgovorni urednik), Miroslav Klem,
Branko Šimek, Marijan Špoljar i Željko Tomičić

MUZEJSKI VJESNIK izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Rukopisi se šalju na adresu: Muzej grada Koprivnice, 43300 Koprivnica, Trg dr. Leandera Brozovića 1. Časopis solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske

GRAFIČKA OPREMA

Dragutin Feletar

NAKLADNIK

Muzej grada Koprivnice

ZA NAKLADNIKA

Franjo Horvatić

TISAK

RO »Podravka — Usluge«, OOUR Koprivnička tiskara, 1980.

BROJ 3 — VELJAČA 1980.

KAZALO

1. Dragutin Feletar: Kakva mreža muzeja i zbirki? 1
2. Stjepan Hajduk: Krešimir Filić — borac za istinsku demokratizaciju muzealne djelatnosti 2
3. Tomislav Đurić: Stanje nekih kulturno-povijesnih spomenika u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 8
4. Marijan Špoljar: Problemi valorizacije 17
5. Vladimir Kalšan: Prilog raspravama o agrarnim odnosima u Međimurju u vrijeme obitelji Žrinskih 18
6. Martin Matašin: Zavičajni muzej Virje 22
7. Mato Dominiković: Petar Levar: Muzejska zbirka u Kalinovcu 25
8. Luka Hrvatić: O važnosti muzejske zbirke u Kalinovcu 29
9. Mihajlo Bradić: Kako smo stvorili zavičajni muzej u Čazmi 31
10. Zorko Marković: Bilješke o rekognosciranju arheoloških terena oko Koprivnice i Đurđevca 1979. godine 35
11. Željko Demo: Arheološka istraživanja u Kunovec Bregu kod Koprivnice 39
12. Zoran Homen: Lasinjski naseobinski elementi i novi nalazi iz Beketinca 42
13. Dubravka Balen-Letunić: Istraživanje tumula u Goričanu kod Čakovca 1979. godine 49
14. Zorko Marković: Posjet dr. Nadora Kalicza i problem arheološke suradnje kod nas 51
15. Ivan Mirnik: Skupni nalaz srebrnika XVIII. i IX. stoljeća iz Čakovca 53
16. Marina Šimek: Arheologija varaždinskog kraja — bibliografija 59
17. Ljubica Ramušćak: Najnovija istraživanja lončarskog obrta na području Međimurja 69
18. Libuše Kašpar: Najnovija ispitivanja licitarskog obrta u Varaždinu i bližoj okolini 73
19. Josip Fluksi: Preslice — podravska etnografska specifičnost 82
20. Libuše Kašpar: XVI. savjetovanje i XII. skupština etnoloških društava Jugoslavije 88
21. Branimir Šimek: Fotografski materijal u muzeju 89
22. Dragutin Feletar: Izdanja Podravnog zbornika 92
23. Dragutin Feletar: Skupština Muzejskog društva 93

Potom se vrući kvarc lijeva u kace, hladi se i pokriva plahtom (nekada od domaćeg platna). Dnevno se premiješa po dva puta. Ukoliko je toplo, zakipi za par dana. Potom se filtrira na mašinu i stavlja u bačve. Čisti gvirc je obično žuti. Pošto je veoma jak (14 do 18 maligana), razređuje se vodom i tako dobiva smeđa **medica**. Gvirc je inače najosjetljiviji licitarski produkt. Posebno je osjetljiv na brašno od kojega može zakipiti i zakiseliti se.

Iz proučavanja današnjeg licitarskog obrta u Varaždinu i okolici može se zaključiti da je i ovaj obrt kao i većina sličnih u izumiranju, jer se mladi uglavnom ne žele time baviti a osim toga i sami proizvodi su degradirani u usporedbi s nekadašnjim, jer niti jedan licitar ne bi u današnje vrijeme mogao uopće opstati ukoliko bi npr. u svojim proizvodima upotrebljavao npr. samo čisti med ili čisti vosak. Jedan od razloga tome je što i meda iz sača ima sve manje uslijed suvremenog načina uzgoja pčela.

Snimci: Tomislav Đurić

Literatura:

K. Filić: Varaždinski mesarski ceh, Varaždin 1968.

M. Kus-Nikolajev: O podrijetlu licitarskog srca, Zagreb 1928.

Spomenica o 50-godišnjem opstanku »Prve hrvatske parne tvornice voštenih svijeća i medičarskih proizvoda M. Lukinić«, Karlovac 1913.

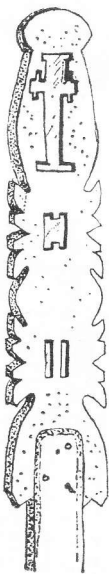
S. Walter: Aus der Geschichte der steirischen Lebzelter und Wachszieher (Das Steirische Handwerk) — Graz, 1970.

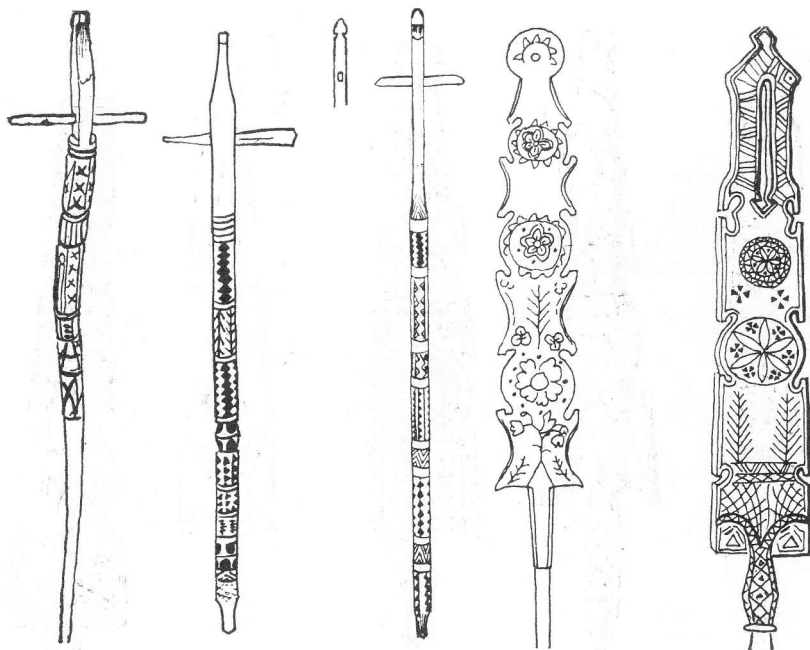
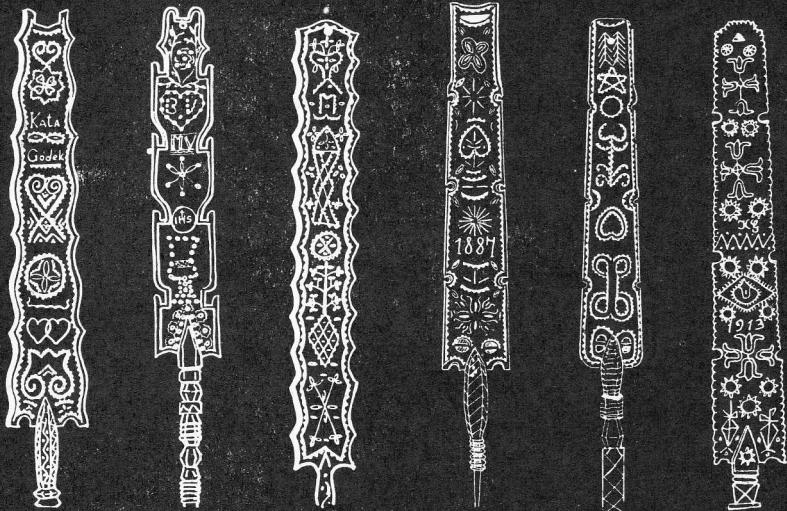
Josip FLUKSI, Muzej grada Koprivnice

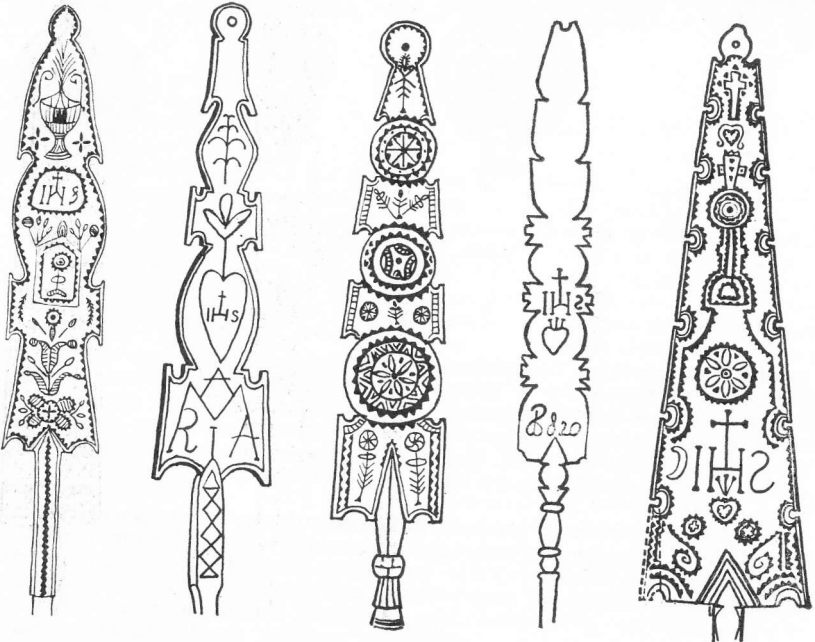
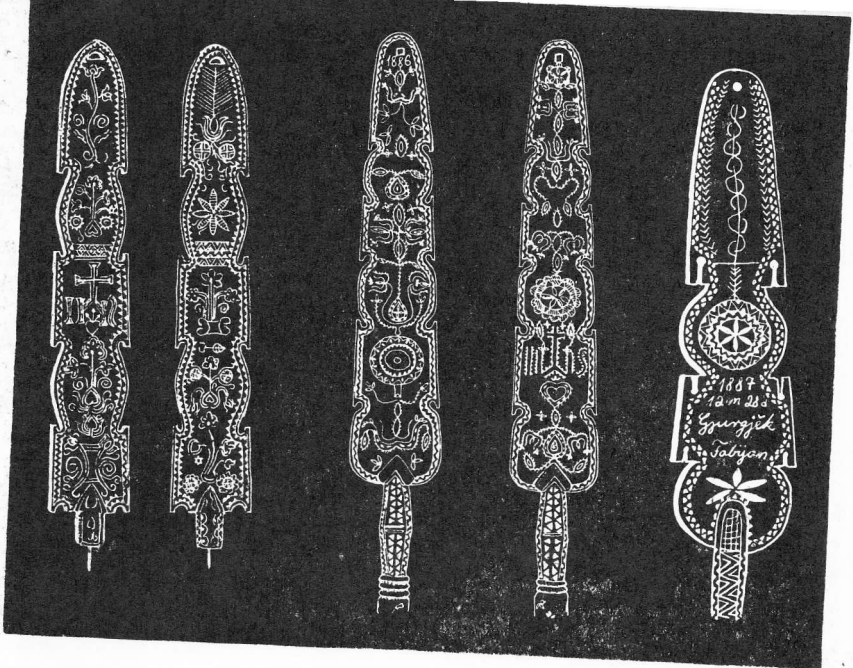
PRESLICE — PODRAVSKA ETNOGRAFSKA SPECIFIČNOST

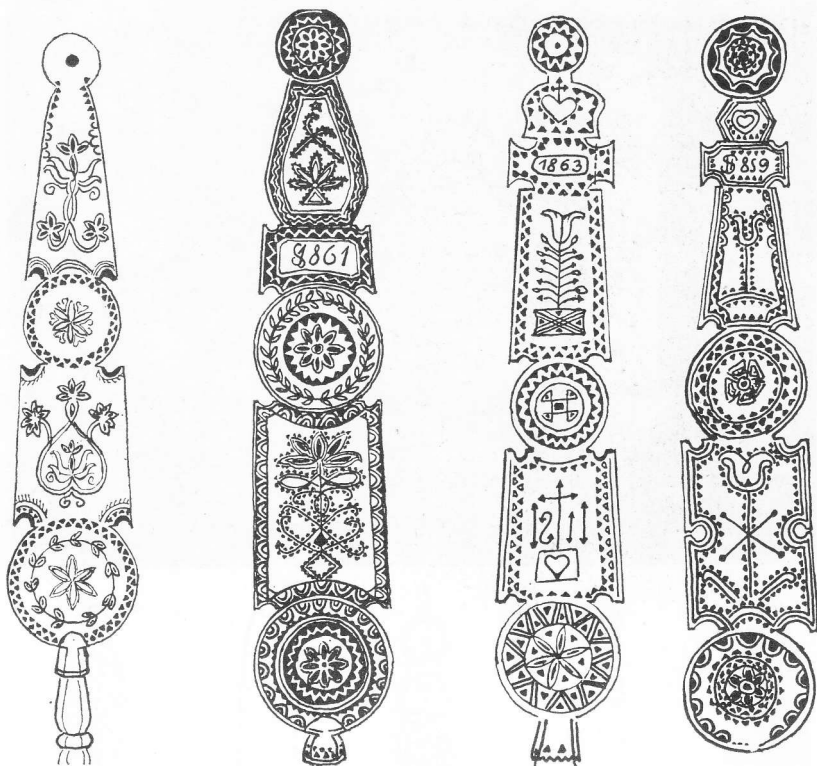
Već niz godina Muzej grada Koprivnice posebnu pozornost, u okviru svoje bogate etnografske zbirke, posvećuje zanimljivoj i raznovrsnoj građi o preradi konoplje i lana. U procesu stvaranja starinskog narodnog platna, od sijanja konoplje i lana do završetka tkanja na tkalačkom drvenom stanu, upotrebljavalo se vrlo mnogo raznovrsnog alata, imena kojeg se mijenjaju od sela do sela. Likovno najzanimljiviji dio tog prebogatog narodnog nasljeđa svakako su — **preslice** — podravska etnografska specifičnost. Sadašnji fundus ovih drevnih ljepotica u zbirci Muzeja grada Koprivnice raspolaže s nešto više od stotinu egzemplara. Međutim, ovih preslica ima podosta još i u drugim muzejskim i privatnim zbirkama, a vrlo mnogo ih je raznešeno po svijetu. U Podravini ima vrijednih primjeraka preslica još i u etnografskim zbirkama zavičajnih muzeja u Virju, Đelekovcu i Kalinovcu, zatim u zbirci područne osnovne škole u Prugovcu (nastojanjem nastavnika Đure Babića), nadalje su s ovim predmetima osobito bogate privatne zbirke slikara Josipa Turkovića u Virju, nastavnika Željka Kovačića u Podravskim Sesvetama, itd.

Iako upravo preslice predstavljaju pravu riznicu narodnog rezbartva i likovno su vjerojatno najvrednije u tom obilju podravske etnografske građe, ipak je o njima dosad pisano vrlo malo. Zapravo, još nitko nije sistematski proučavao ovaj etnološki fenomen u Podravini, nije dakle data likovna, prostorna i druga sistematizacija preslica, što je prava šteta. Naravno, ponešto je o njima pisano u povi-

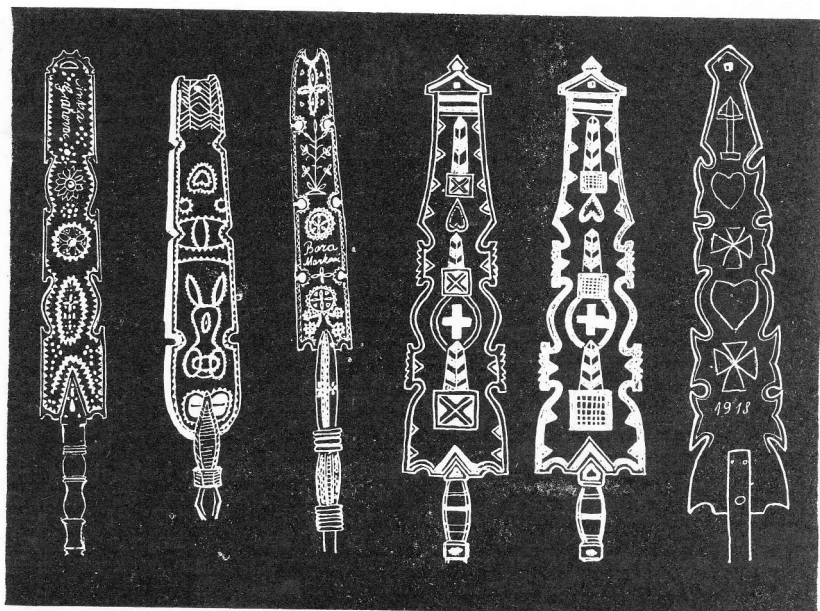

jesnim i etnološkim časopisima i periodicima, koji izlaze u Zagrebu i drugdje, a također i u koprivničkom lokalnom tisku, dok je neke napise o ovom blagu objavio i »Podravski zbornik«, i slično. Kraći tekst o preslicama objavio je i Josip Turković u knjizi »Podravsko rukotvorje«, koja je 1978. godine tiskana u okviru »Biblioteke Podravskog zbornika«. I to bi uglavnom bilo sve.

Vanjeim.pä
 Već fundus Muzeja grada Koprivnice otkriva pravo bogatstvo preslica, bilo s likovnog, tematskog, prostornog ili povijesnog stajališta. Svakako da su najzanimljivije preslice ukrašene maštovitim rezbarijama, što je određena podravska specifičnost, iako ima i nerezbarenih preslica (što je karakteristika i brojnih drugih hrvatskih krajeva). Netko je jednom zapisao da bi se s preslica mogla očitati narodna

duša, što je posve točno, jer preslice su se rezbarile ponajviše u izuzetnim prilikama: kad se izražavala ljubav, prijateljstvo, vjerski osjećaji, pa i bunt. Najveći dio preslica iz fundusa Muzeja grada Koprivnice izrezbaren je od šljiva, bukve, lipe, hrasta, jasena i sličnog drveta, a po starosti datiraju od 1820. (Torčec) do pedesetih godina ovog stoljeća. To drugim riječima znači da su preslice upravo pratile boom tkalačkog narodnog zanata u našem kraju, a s njegovim izumiranjem izumrle su i one. Najviše ih se sačuvalo iz zadnjih desetljeća prošlog i prvih ovoga stoljeća.

Frapantno je likovno bogatstvo i maštovitost anonimnih narodnih rezbara. Od svih preslica koje sam dosad vidio, a to znači nekoliko stotina, niti jedna se ne ponavlja u obliku i ornamentu. Njihova likovna vrijednost prelazi naš lokalni podravski okvir, pa preslice bez dvojbe danas već pripadaju u fundus ukupne povijesne i umjetničke baštine naših naroda u cjelini. Najveću raznovrsnost, nacifranost i egzemplarnost ostvarili su narodni rezbari iz Koprivničkih Bregi, Novigrada Podravskog, Virja i okolnih sela, iako ima izuzetnih primjeka preslica i iz drugih naselja na podravskom dijelu Bilogore i u pridravskoj ravnici. Raznovrsnost ornamentike govori o maštovitosti narodnih majstora: vrlo je mnogo biljnih ornamentata, zatim životinjskih, tu su zatim raznovrsni geometrijski likovi, pa vjerske oznake

(rimokatoličke ili pravoslavne), razni natpisi (bilo autora rezbarije, godine nastanka, poruke voljenoj, neke narodne poslovice i slično). Zbog izuzetnog bogatstva ornamentike, preslice iz sela položenih istočno od Koprivnice, sve do Đurđevca, imaju širu lopaticu dok su u pravilu preslice iz sela zapadno od Koprivnice u obliku štapa (križa), a dalje istočno od Đurđevca znatno dulje uže lopatice. To je i razumljivo, jer to su prijelazi prema krajevima gdje preslice nisu rezbarene, već su jednostavne i neukrašene.

U ovom informativnom članku, naravno, ne možemo se baviti sistematikom ovih preslica, bilo prema ornamentici, obliku, starosti, prostornom rasporedu i sličnim osobinama. Međutim, želim ovom prilikom naglasiti potrebu da se takva studija napravi, jer bi to bilo od velike etnografske i povijesne koristi. Svakako da bi najprije trebalo sve postojeće preslice (iz svih službenih i privatnih zbirki) popisati i snimiti, a tek nakon toga pristupiti detaljnoj analizi. Mislim da bi upravo Muzej grada Koprivnice i »Podravski zbornik« trebali biti glavni pokretači i nosioci pisanja jedne takve studije. To bi valjalo poduzeti čim prije, jer ovo vrijedno narodno blago svakim danom propada — odvoze ga stranci i domaći diljem svijeta. Možda bi i ova studija pridonijela našem saznanju da vlastito etnografsko blago bolje štitimo i čuvamo. Valja također naglasiti da motivi i oblici s preslica predstavljaju nepresušni izvor ideja za primjenu u suvremenim prilikama — bilo za izradu suvenira, upotrebu u arhitekturi (ograde, namještaj, interijeri i slično) ili u drugim prilikama. Primjena maštovitosti starih narodnih rezbara u suvremenim potrebama, mislim da bi pridonijela borbi protiv kiča u svakodnevnom životu.

Na kraju, valja spomenuti informaciju da su uz ovaj napis objavljene preslice iz fundusa Muzeja grada Koprivnice, a njihovo izvorište je iz Novigrada Podravskog, Virja, Koprivničkih Bregi, Peteranca, Torčeca, Koprivničke Rijeka, Podravske Subotice, Ivanca, Radeljevog sela, Peščenika, Delova, Plavšince, Jagnjedovca, Kamenice, Sigeca i Hlebina.

Libuše KAŠPAR, Gradski muzej Varaždin

XVI. SAVJETOVANJE I XII. SKUPŠTINA ETNOLOŠKIH DRUŠTAVA JUGOSLAVIJE

XVI. Savjetovanje etnoloških društava Jugoslavije održano je od 1. do 3. listopada 1979. godine u Starom Dojranu. To je malo mjesto na Dojranskom jezeru koje se smjestilo na jugoistoku Makedonije ispod Belasice.

Posebna specifičnost su ribarske kolibe na stupovima u jezeru koje su služile i nekada davno starosjediocima, Peoncima, kao nastambe o čemu već piše Herodot.

Grad je navodno izgrađen u 4. st. pr. n. e.

Zanimljiva je i sahat-kula, izgrađena u 14. st. u znak turske pobjede i osvajanja grada. Uz dojransku cestu su ruševine crkve Sveti Ilija, izgrađene 1848. godine, a 1918. razorene, dok je turski amam, nepoznate starosti, smješten u gornjem dijelu grada gdje su nekada živjeli Turci.